

13-19 aprel 2023-cü il

11 Aprel - Parkinson Xəstəliyi ilə Mübarizə Günüdür

Hələ 200 il əvvəl məlum Parkinson xəstəliyi indiyə qədər elm adamları və həkimlər üçün bir sirr, xəstələr və onların yaxınları üçün isə ağırlıq bir sınaq olaraq qalır. Parkinson nevroloqun iş otağında eşidəcəyiniz ən qorxulu soyadlardan biridir. Bu soyad 1817-ci ildə bu sirli xəstəliyi təsvir edən ingilis həkiminə məxsusdur. Ceyms Parkinsonun doğum günü aprelin 11-idir və Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı həmin günü Parkinson Xəstəliyi ilə Mübarizə Günü kimi təsis etmişdir.

Parkinson xəstəliyi barədə danışmaq üçün Mərkəzi Gömrük Hospitalının həkim nevroloqu Mənsümə Talıbovaya müraciət etdik.

- Mənsümə həkim, Parkinson xəstəliyi barədə nə deyə bilərsiniz? Bu xəstəlik necə yaranır və nəyə təsir edir?

- Parkinson xəstəliyi yaşlı insanlarda əqli zəifliyə səbəb olan, yavaş irəliləyən bir xəstəlikdir. Parkinson xəstəliyi insanın hərəkətlərinin pozulduğu beyin xəstəliyidir. Xüsusi bir maddə - dofamin istehsal edən sinir hüceyrələrinin sayının azalması səbəbindən inkişaf edir. Parkinson xəstəliyi özünü yerişin pozulması, əllərin və ayaqların titrəməsi ilə göstərir.

Parkinson xəstəliyinin əlamətləri daha çox yaşlı insanlarda aşkar edilir. Xarakterik pozğunluqlar tədricən artaraq əlilliyə səbəb olur. Hazırda tam sağalmaya aparan müalicə üsulları yoxdur, buna görə də terapiya xəstənin vəziyyətini yüngülləşdirməyə yönəlib. Bu, neyrodegenerativ xəstəlikdir. Yəni, neyronlar nədənsə çökməyə və ölməyə başlayır, aralarındakı təmasların sıxlığı itir.

- Bu xəstəliyin əsas əlamətləri hansılardır?

- Parkinson xəstəliyinin ilk təzahürləri cüzidir: heç bir səbəb olmadan depressiya, nitqin monotonluğu, hərəkətin ləngiməsi, kiçik addımlarla yerimə, əllərin titrəməsi, yeriyyərkən gözləri qırpmayın azalması, qolları yelləmək kimi hərəkətlər və s.

Zaman keçdikcə xəstəliyin əlamətləri daha qabarıq şəkildə özünü göstərir. Əvvəlcə titrəmə, əsmə bir qolda meydana gəlir, sonra o biri qola keçir, daha sonra ayaqlara yayılır. Hərəkət edərkən çətinliklər yaranır. Məsələn, xəstə bir neçə addım atdıqdan son-

ra kənardan kömək olmazsa, növbəti addımları ata bilmir.

Digər əlamətlər əzələlərin tonusunun yüksəlməsi, yeridikdə bədənin vəziyyətinin, nitqin yavaş-yavaş pozulması, fikrin dağılması, yeməyi çeynəmə və udmanın pozulması və digərləridir. Belə xəstələr yeriməyə başladığında, kənardan kömək olmadıqda yıxıla bilir, ona görə də kiçik addımlarla irəliləyir, çox vaxt dayanırlar və yeriyyə bilmirlər. Onlar get-gedə asılı vəziyyətə düşür, əlil olurlar.

- Parkinson xəstəliyinə daha çox kimlər tutulur?

- Parkinson xəstəliyi kişilərdə qadınlara nisbətən 1,5 dəfə çox rast gəlinir. Xəstəliyin təzahürləri xüsusi kimyəvi maddə olan dofamin istehsal edən sinir hüceyrələrinin əhəmiyyətli bir hissəsi öldüyü zaman inkişaf edir. Bu maddə insanın normal hərəkətləri üçün zəruri olan əzələlərin əlaqələndirilmiş işini təmin edən beyin strukturları arasındakı əlaqəyə təsir göstərir. Bu hüceyrələrin ölüm səbəbləri xəstəliyə meyillilik, müəyyən toksinlərin, zəhərlərin, kimyəvi maddələrin: məsələn, herbisidlərin, pestisidlərin təsiri, sinir sisteminin infeksiyalarıdır. Risk qrupuna kişilər, qohumları Parkinson xəstəsi olan insanlar, kimyəvi maddələrlə bilavasitə işləyən insanlar, yaşlılar daxildir.

- Parkinson xəstəliyini təsdiq edən diaqnoz qoymaq üçün hansı müayinələr edilməlidir?

- Parkinson xəstəliyinin diaqnostikası xəstəliyin xarakterik əlamətlərinin mövcudluğuna əsaslanır. Parkinson xəstəliyini təsdiqləyən xüsusi tədqiqatlar yoxdur. Xəstənin hərtərəfli müayinəsinə beyin maqnit rezonans tomoqrafiyası daxildir ki, bu da şişləri, beyində qan dövranı pozğunluqları-

nın ocaqlarını istisna etməyə imkan verir. Parkinson xəstəliyində MRT-də beyin dəyişiklikləri, bir qayda olaraq, yoxdur.

- Parkinson xəstələrinin müalicəsi üçün həkimlər nələri təyin edir?

- Parkinson xəstəliyinin müalicəsi xəstənin vəziyyətini yüngülləşdirməyə yönəldilir. Xəstəliyi tamamilə aradan qaldırmaq üçün heç bir üsul yoxdur. Beyində dofamin çatışmazlığını əvəz etmək üçün dərmanlar istifadə olunur. Xüsusi məşğələlər müəyyən əzələlərin güclənməsində mühüm rol oynayır. Bu, xəstəliyin inkişafını dayandırmır, lakin xəstələrin vəziyyətini yüngülləşdirməyə, nitq, çeynəmə, udma və yerimə qabiliyyətini yaxşılaşdırmağa kömək edir. Bütün bunlar kömək etmədikdə, hərəkəti idarə edən beyin dərin hissələrinə yönəlmiş cərrahi müalicə aparılır.

- Nədən başa düşmək olar ki, bu xəstəlik məhz Parkinson xəstəliyidir?

- Bu, çox mühüm məsələdir. Hətta yaxşı bir nevroloq bunu başa düşməkdə çətinlik çəkir. Başqa bir termin də var - Parkinson sindromu və ya parkinsonizm. Onun içində 80% əsl Parkinson xəstəliyi, 20% isə beyin oksipital hissəsinin bir qrup lezyonudur. Bu, orada qan daşıyan damarların zədələnməsi, damarların aterosklerozu, bu bölgəni qidalandıran vertebral arteriyaların zədələnməsi, beyinə təsir edən dərmanların və digər patologiyaların sui-istifadəsi ola bilər. Bu pozğunluqların ilk əlamətlərini hiss edən kimi təcrübəli nevroloqa müraciət etmək lazımdır.

- Bu xəstəliyə tutulmamaq üçün nə etmək lazımdır?

- Əvvəla, sağlam həyat tərzi, ikinci, alkoqollu içkilərdən və psixoaktiv preparatlardan imtina, üçüncüsü, təmiz ekologiya, dördüncüsü, öz bədəninizi düzgün idarə etmə. Bu o deməkdir ki, səhərlər yuxudan oyananda yüngül idman hərəkətləri, hamam və yüngül massajlar insana sonrakı fəaliyyəti üçün yaxşı təsir göstərir.

- Mənsümə həkim, maraqlı müsahibəyə görə sizə təşəkkür edirik.

Müsahibəni apardı:
Mərkəzi Gömrük
Hospitalının PR mütəxəssisi
Diləra Zamanova